

Із рубрики «Перлини рідкісного фонду»

ВІЛЬГЕЛЬМ МЕНДЕР

**«МІРОЗДАНИЕ. АСТРОНОМІЯ ВЪ
ОБЩЕПОНЯТНОМЪ ИЗЛОЖЕНІИ»**

Матеріал підготувала Мазур О. П.

Мірозданіє.

Астрономія въ общепонятномъ изложеніи

Третье изданіе со стереотипа.

Издательство в Санкт-Петербурге, 11 улица 24-го прохода, 18-го прохода, 18-го прохода, 18-го прохода
и 11 прохода на 11-й линии 11-го прохода 11-го прохода
К. Альфонса, Г. Гардера, В. Кранца, О. Шульца, Г. Витта и др.

С-Петербургъ.

Типографія Павла Печенкина, 7-го прох. № 20.
1903.

У Науковій бібліотеці ВНМУ ім. М. І. Пирогова збережено багато цінних і рідкісних видань, які посідають особливе місце – це історія культури, унікальне джерело вивчення літератури, мистецтва, науки.

Пропонуємо ознайомитися з книгою В. Мейера «Мірозданіє. Астрономія въ общепонятномъ изложеніи» (1903). Це 3-є видання зі стереотипу. Переклад з німецької з «...разрѣшенія издатетелей оригинала» з доповненнями і бібліографічним покажчиком.

Видання оздоблене 300 малюнками, 10 кольоровими мапами, 18 хромолітографіями та геліографіями і 13 «резанними на деревѣ черными картинами» К. Альфонса, Г. Гардера, В. Кранца, О. Шульца, Г. Витта та ін.

Автор книги – Вільгельм Макс Мейер (1853-1910) – відомий німецький астроном, натураліст, письменник. Один із засновників і директор астрономічного товариства “Уранія”. У 1875 р. він захистив дисертацію «Ueber Doppelsterne» про здвоєні зірки і отримав ступінь доктора філософії з астрономії та був призначений приват-доцентом з астрономії.

В. Мейер планував своє майбутнє як письменник. Астроном і редактор його праць в Росії С. П. фон Глазенап писав, що Мейер суміщав у собі найкращі адміністративні знання з видатними науковими досягненнями і талантом популяризації знань.

Мейер у своїй книзі в доступній цікавій формі знайомить читача з теоретичними основами науки, з усіма відкриттями та досягненнями астрономії кінця ХІХ ст., демонструє захоплюючі таємниці Космосу. Автор не перевантажує працю науковими дослідженнями, щоб показати ймовірність результатів: де можливо – представлено змістовні докази. Подібна методика викладу матеріалу важлива для широкого кола читачів.

Видання «...одобрено Ученымъ Комитетомъ Народнаго Просвѣщенія для фундаментальныхъ и ученическихъ, старшаго возраста, библиотекъ среднихъ учебныхъ заведеній Министерства, для библиотекъ учительскихъ институтовъ, семинарій, низшихъ училищъ и для бесплатныхъ народныхъ читалень и библиотекъ».

Книга стала однією з перлин науково-популярної літератури того часу, витримала декілька перевидань.

Праця гідна уваги тому що:

- містить неоціненні свідчення про астрономію початку ХХ століття;
- це яскрава і ілюстрована розповідь;
- в ній вміло перемежована інформація наукових писемних джерел зі свідченнями очевидців, додано авторські спостереження;
- книга ґрунтується на великій кількості джерел, містить багато оригінальної інформації на час видання, подає цікаву візію майбутнього (тобто астрономію нашого часу);
- написана легко, доступно, цікаво;
- містить чимало малюнків, планів, креслень, карт.

Оригінальність, щирість, незвичність матеріалу відчувається прямо з вступу: «Известно, что бушмень, это несчастное существо, которое не может даже построить себе хижины, лучше ориентируется между звѣздами, чѣмъ сотни тысячъ нашихъ образованѣйшихъ жителей большихъ городовъ. Бушмены имеютъ особья имена для известныхъ созвѣздій, они отличаютъ планеты отъ неподвижныхъ звѣзд».

ВІДЪ МѢСТНОСТИ ВО ВРЕМЯ СОЛНЕЧНАГО ЗАТМѢНІЯ.

(Изъ письма В. Крауса.)

Далі – легенди бушменів, мешканців Фіджі, народів навколо джерел Нілу, ескімосів та інших «дикихъ народо́въ на зѣмль». І малюнки, картини: свято молодіку на Карагві, в центральній Африці (за Грантом), портрет Іогана Кеплера, гігантський телескоп Гершеля в Базсі, телескоп Левіфіан лорда Росса в Бірр-Кестлі (Ірландія), який був побудований у 1845 р. і залишався найбільшим в світі до початку ХХ ст.

Малюнки відкритих лордом Россом спіральних галактик разюче співпадають з сучасними фотографіями. Цікаво про Місяць розповідають малюнки Л. Вейнека (Прага, 6.03.1887 р.) місячних кратерів Аристарх і Геродот та каньйону р. Колорадо в Північній Америці «...як земной примѣръ, наминающій лунныя борозды...».

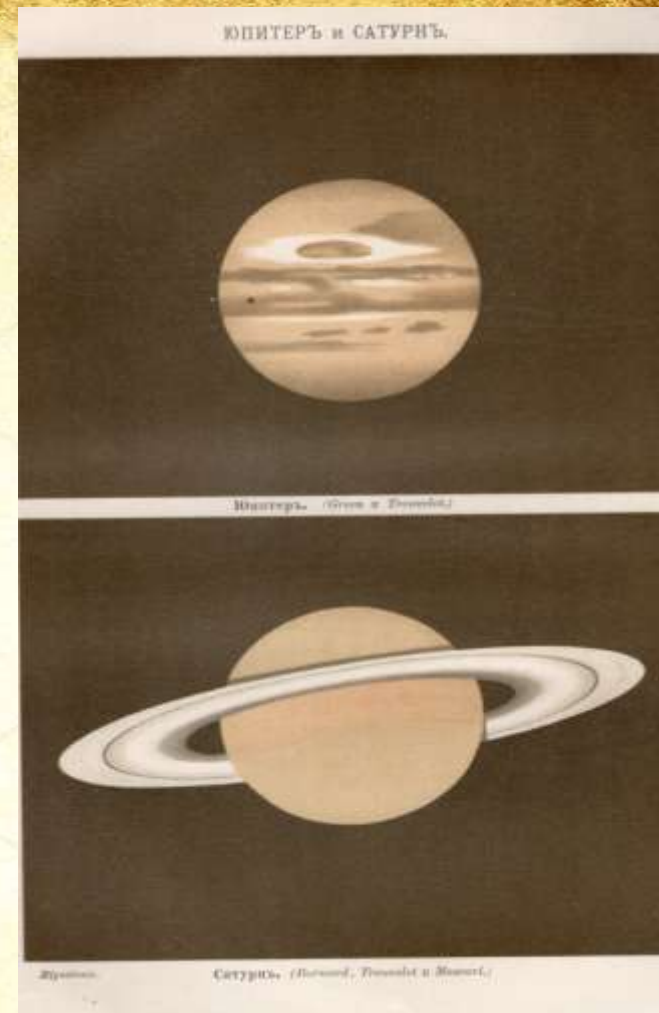

*«По ту сторону кольца, въ которомъ совершаютъ
свой путь сонмы крошечныхъ свѣтилъ, родственныхъ
землѣ, движется вокругъ солнца самая большая изъ всѣхъ
планетъ – Юпитеръ».*

Розповідь про Юпітер і Сатурн цікава тим, що ці дані останньої чверті XIX ст., коли про космонавтів ще тільки мріяли. Порівняти книжкові факти і відомості з сучасним уявленням – неймовірно захоплююче!

Астрономи помітили червону пляму на поверхні Юпітера, що пояснити не змогли. Вони зробили припущення щодо вулканів, для наочності подано земне фото *«...вулкана Килавея съ Огненнымъ озеромъ на островѣ Гавайи».*

А таємничі кільця Сатурна! Щілини Кассіні, які є розділенням кілець. *«Даже не зная устройства мірозданія, кто при взглядѣ на эту малую планетарную систему, усомнится въ томъ, что въ строеніи великаго міра дѣйствуютъ однѣ и тѣ же причины, что единство есть основной принципъ, которымъ руководствуется творящая природа здѣсь, какъ и во всемъ окружающемъ насъ мірѣ».*

Комети. Метеорити. Падаючі зірки.

«Два съ половиной столѣтій тому назадъ кометы, «хвостатыя или волосатыя звѣзды», не считались небесными тѣлами, но имъ приписывалось подлунное происхожденіе».

Космічне явище, що віщує потрясіння, війни, лихо. Про цих вісників нещастя автор розповідає словами римського поета Манілія, Регіомонтана (1472), Петра Мегенліна (Базель, 1665), Гевеля (Данциг), Галлея (1705). Малюнки, малюнки. Комети з 5 хвостами. Є і перше фото комети в Медоні від 30 липня 1881 р.

У виданні представлено фото і малюнки метеорів з колекції Віденського імператорського музею, з Грашіни, з Штапперна. За Мейером ці небесні світила на початку ХХ ст. добре вивчені і не віщують кінця світу.

«100 летъ тому назадъ даже въ самыхъ обширныхъ трактатахъ по астрономіи ничего не говорилось о явленіяхъ, рассматриваемыхъ въ настоящей главе»

В розділі « *Круговоротъ жидкости на Марсѣ: осадки на поверхности Марса* » подано багато припущень.

Наприклад, оптичне явище ісландського шпату у порівнянні з атмосферою Марсу. Дано історію відкриття супутників планети, «*воображаемый ландшафтъ на Марсѣ (по картинѣ В. Кранца)*».

682 сторінки захоплюючого видання має енциклопедичний формат, гарне оформлення. Напівшкіряна палітурка і кути, форзац декоративного паперу, шмуктцитул, ляссе, транспаренси, мелований папір, віньетки та інша атрибутика культури друку зробить ваше знайомство з цією книгою цікавим.

Типичные метеориты из коллекции Императорского музея. Фото из книги

